

رابطه جو عاطفی خانواده با قلدری و اختلالات رفتاری در دانش آموزان پسر دوره متوسطه اول

زهرة بدیهیان نجفآبادی^۱، نعمت‌الله صالحی نجفآبادی^{۲*}

۱. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه پیام نور، نجفآباد، ایران.

۲. گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره هفتم، شماره بیست و هشتم، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۲۰۶-۱۹۸

چکیده

در پژوهش حاضر رابطه جو عاطفی خانواده با قلدری و اختلالات رفتاری موردبررسی قرار گرفت و این پژوهش مطالعه‌ای توصیفی از نوع همبستگی است. در این پژوهش ۱۰۰ دانش‌آموز پسر، از یک مدرسه دبیرستان ناحیه یک شهر زاهدان به روش نمونه‌گیری در دسترس توسط مقیاس‌های قلدری ایلی نوزو جو عاطفی خانواده هیل برن و اختلال رفتاری راتر موردسنجش قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین جو عاطفی خانواده با قلدری و اختلالات رفتاری همبستگی وجود دارد که از نظر آماری معنادار است ($p < 0/01$) و همچنین نتایج رگرسیون نشان داد که مؤلفه محبت توانسته ۲۸/۷ درصد واریانس رفتار قلدری را پیش‌بینی کند و نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی ناسازگاری اجتماعی بر اساس ابعاد جو عاطفی خانواده به این ترتیب است که بعد محبت توانست به میزان ۵/۴ درصد واریانس را برای ناسازگاری اجتماعی پیش‌بینی کند و تجربه‌های مشترک توانسته ۸/۵ درصد واریانس اختلال کمبود توجه را پیش‌بینی کند. همچنین تجربه‌های مشترک توانست ۹/۵ درصد واریانس اضطراب - افسردگی را پیش‌بینی کند و تجربه‌های مشترک ۵/۱ درصد از واریانس ناسازگاری اجتماعی را پیش‌بینی کرد. بعد امنیت نیز توانست به میزان ۶/۸ درصد واریانس را برای پرخاشگری و بیش‌فعالی پیش‌بینی کند.

واژگان کلیدی: جو عاطفی خانواده، قلدری، اختلالات رفتاری، دانش‌آموزان.

مقدمه

در حال حاضر قلدری در مدارس به عنوان یک مشکل بزرگ جهانی در حیطه روان‌شناسی و سلامت اجتماعی تعریف شده است (فلمنگ و جاکوبسن، ۲۰۰۹). قلدری به حملات مکرر فیزیکی، روانی، کلامی، یا تهدید علیه فرد قربانی که قدرت دفاع از خویش را ندارد عنوان شده است و رفتارهایی نظیر دام و تعقیب، تعرض، شایعه‌پراکنی و گوشه‌گیری، درخواست برای پول، از بین بردن و سرقت اموال، از بین بردن روابط بین افراد، بدنام کردن افراد و از این قبیل موارد را شامل می‌شود (سامپسون، ۲۰۰۳). برخی تحقیقات نشان می‌دهد که قربانی یک قلدر دارای اختلال خودتنظیمی بیشتری است، به احتمال زیاد انضباط عاطفی ندارد و فعال‌تر است و بیشتر موردتفر همسالان خود قرار می‌گیرد تا قلدرها (کارپانزو^۱، ۲۰۱۰). قربانی فعال (قربانی قلدر) از خودکنترلی پایین، رضایت پایینی از ظاهر فیزیکی برخوردار است و در مقایسه با همسالان، سطح بالایی از علائم مشکلات روانی جسمی را نشان می‌دهد. (فین، ۲۰۰۸). بسیاری از عوامل مانند خانواده و عوامل فردی می‌توانند در قلدری دخیل باشند خانواده به عنوان کوچک‌ترین بخش اجتماعی، خاستگاه عواطف انسانی و منشأ صمیمی‌ترین روابط بین فردی است و اهمیت آن به حدی است که سلامت و سعادت هر جامعه در گرو سلامت و رشد خانواده در آن است (ستیر^۲، ترجمه بیرشک، ۱۳۸۸). از جمله اختلالاتی که دامن‌گیر افراد قلدر می‌شود اختلال افسردگی است مطالعات همچنین نشان داده است که هر فردی که درگیر قلدری است، در معرض افزایش خطر ابتلا به افسردگی است (کلومک، ماروکو، کلینمن، اسکونفلد و گولد^۳، ۲۰۰۷) و نیز قلدری منظم می‌تواند منجر به شکل‌گیری اختلال خشم سرکوب‌شده گردد به خصوص اگر از رویارویی با فرد متجاوز می‌ترسد و عصبانیت بیش‌ازحد در افرادی که مورد آزار و اذیت قرار گرفته‌اند می‌تواند کار با آن‌ها را به دلیل ناراحتی و اضطراب ناشی از آن دشوارتر کند (لینارس و لستر^۴، ۲۰۱۱) و مشکلات خواب نیز از جمله اختلالی است که کودکان زورگو و قلدر تجربه می‌کنند ممکن است با یک مشکل اساسی سلامت مرتبط باشد. کودکان پرخاشگر و سلطه‌جو در مقایسه با همسالان آرام خود بیشتر در معرض اختلال تنفسی در خواب هستند (کوبیزوسکی، فونتاین، پوتارد و گیمنس^۵، ۲۰۱۴). البته عامل واحدی را در بروز اختلالات رفتاری نیز نمی‌توان دخیل دانست بلکه عوامل مختلف مربوط به والدین و خانواده و بعضی از عوامل بیولوژیکی و روانی و عوامل اجتماعی - فرهنگی و همچنین عوامل زمینه‌ساز در بروز اختلالات رفتاری نقش دارند (لکی، ۲۰۰۴). تقریباً اکثر مکتب‌های فکری حاکم بر روان‌پزشکی و روان‌شناسی قرن اخیر، نقش خانواده و تجارب دوران کودکی و نوجوانی را به عنوان تأثیرگذارترین عامل برای سلامت روانی افراد و تعیین‌کننده شخصیت مورد تأکید ویژه قرار می‌دهند (به نقل از حاج حسینی، ۱۳۹۱).

¹ Carpanzano

² Setter

³ Klomek, Marrocco, Kleinman. Schonfeld &Gould

⁴ Leenaars & Lester

⁵ Kubiszewski, Fontaine, Potard & Gimenes

روش پژوهش

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه عاطفی خانواده با قلدری در دانش آموزان پسر، اجرا گردید. پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی و جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه اول از ناحیه یک شهر زاهدان در سال تحصیلی ۱۴۰۱ بود. ۱۰۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

ابزار مورد استفاده در این پژوهش عبارت بود از:

پرسشنامه قلدری ایلی نویز: مقیاس قلدری ایلی نویز (IBS) توسط اسپلاگه و هولت^۱ (۲۰۰۱) ایجاد شد. این مقیاس دارای ۱۸ عبارت است که سه عامل قلدری (دانش آموزان دیگر را اذیت کردم)، نزاع (وقتی کسی اول مرا بزند او را می‌زنم) و قربانی (دانش آموزان دیگر مرا کتک زدند و هل دادند) را اندازه‌گیری می‌کند. این پرسشنامه در مقیاس لیکرت چهارگزینه‌ای می‌باشد. با دامنه‌ای از نمره ۰ (هرگز) تا ۴ (بار یا بیشتر) مشخص نموده و اسپلاگه و هولت (۲۰۰۱) این مقیاس را بر روی ۴۲۲ دانش آموز (۲۱۴ دختر و ۲۰۸ پسر) در پایه‌های پنجم، ششم و هفتم اجرا کردند. برای تعیین پایایی پرسشنامه از دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی استفاده شد که برای ضریب آلفای ۰/۸۳ و برای بازآزمایی ۰/۸۸ به دست آمد. همچنین برای هر یک از خرده مقیاس‌ها ضریب آلفای کرونباخ: برای این خرده مقیاس قلدری ۰/۸۷، برای خرده مقیاس تعارض ۰/۸۳ و برای خرده مقیاس قربانی ۰/۸۸ بود. همچنین پژوهشی که شجاع و عطا (۲۰۱۱) بر روی ۵۳۴ دانش آموز (۲۶۸ پسر و ۲۶۶ دختر) ۸ تا ۱۸ ساله در پاکستان انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که این مقیاس ابزار مناسبی برای سنجش میزان قلدری و ضریب پایایی این است. مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون، خرده مقیاس قلدری ۰/۸۹، ۰/۸۲، خرده مقیاس تعارض ۰/۷۳ را گزارش کردند. رضا چالمه (۱۳۹۱) به بررسی کفایت روان‌سنجی مقیاس قلدری ایلی نویز در دانش آموزان ایرانی پرداخت و نتایج حاکی از آن است که فرم فارسی مقیاس قلدری ایلی نویز از روایی و پایایی مناسبی در جامعه ایرانی برخوردار است و می‌توان از آن در موقعیت‌های پژوهشی، آموزشی و بالینی استفاده کرد.

مقیاس جو عاطفی خانواده هیل برن: جو عاطفی پرسشنامه خانواده توسط هیل برن در سال ۱۹۶۴ ایجاد شد. این پرسشنامه دارای ۱۶ سوال با ۵ گزینه در مقیاس لیکرت می‌باشد؛ و هدف آن سنجش جو عاطفی خانواده (رابطه پدر و فرزند و رابطه مادر و فرزند) است. این پرسشنامه دارای ۸ خرده مقیاس (محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت) است. نمره‌گذاری آن بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت از خیلی کم = ۱ تا خیلی زیاد = ۵ می‌باشد. هر دو سوال یکی از مؤلفه‌های فرعی جو عاطفی را می‌سنجند سوالات زوجی رابطه پدر و فرزند و سوالات فردی رابطه مادر و فرزند را اندازه‌گیری می‌کند. نمره کل پدر و فرزند ۴۰ و مادر فرزند ۴۰ است. موسوی شوشتری (۱۳۷۷؛ به نقل از ناهیدی، ۱۳۹۰) این پرسشنامه را در اختیار پنج نفر از صاحب‌نظران قرار داد تا روایی محتوایی آن مشخص شود، سپس نظرات آن‌ها جمع‌آوری شد و سوالاتی که مورد تأیید کارشناسان قرار گرفت و مورد توافق قرار گرفت، نگهداری شد (جمشیدی، ۱۳۷۹؛ به نقل از ناهیدی،

¹ Espelage & Holt

۱۳۹۰). ضریب پایایی آزمون جو عاطفی خانواده را از آزمون آلفای کرونباخ و آزمون مجدد محاسبه کردند که به ترتیب ۸۷ و ۸۳ درصد می‌باشند.

پرسشنامه اختلال رفتاری راتر: این پرسشنامه در انگلستان توسط مایکل راتر (۱۹۶۷) به منظور تهیه ابزاری پایا برای ارزیابی و تعیین میزان شیوع مشکلات عاطفی- رفتاری کودکان در مدرسه تهیه شده است. پرسشنامه راتر به دو صورت معلم و والد ساخته شده است. در این تحقیق برای کسب اطلاعات لازم در مورد رفتارهای دانش‌آموزان از مقیاس راتر فرم B (فرم معلم) که پرسشنامه‌ای مشتمل بر ۳۰ گویه است و همچنین این پرسشنامه دارای ۵ زیر مقیاس (پرخاشگری و بیش‌فعالی، اضطراب و افسردگی و ناسازگاری اجتماعی، رفتارهای ضداجتماعی و اختلال کمبود توجه) است. در ایران، یوسفی (۱۳۷۶) به منظور بررسی مشکلات رفتاری و عاطفی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع ابتدایی شهر شیراز، پرسشنامه راتر را استاندارد کرد. در پژوهش وی برای تعیین پایایی پرسشنامه از روش بازآزمایی استفاده شد. برای این منظور پس از ۲ ماه از معلمان خواسته شد که مجدداً پرسشنامه را برای ۳۰ آزمودنی تکمیل کنند و ضریب پایایی (بازآزمایی) برابر ۰/۹۰ به دست آمد. در پژوهش حاضر برای تعیین همسانی درونی، ضریب همبستگی بین نمره هر گویه و نمره کل آزمون گرفته شد، دامنه همبستگی از ۰/۲۷ تا ۰/۹۲ متغیر بود و همه گویه‌ها در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار هستند؛ بنابراین این پرسشنامه از همسانی درونی قابل قبولی برخوردار است. برای تعیین پایایی مقیاس اختلال رفتاری راتر از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و ضریب پایایی این مقیاس ۰/۹۷ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از روش‌های همبستگی و تحلیل رگرسیون با نرم‌افزار SPSS16 اجرا گردید.

یافته‌ها

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیر جو عاطفی خانواده و قلدری را نشان می‌دهد.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی جو عاطفی خانواده و قلدری

متغیر	جو عاطفی خانواده							قلدری			
	مجیت	نوازش	تایید	تجربه مشترک	هدیه	تشویق	اعتماد	امینت	قلدری	نزاع	قربانی
میانگین	۷/۳۶	۶/۶۲	۶/۵۴	۶/۹۶	۶/۸۶	۷/۲۱	۶/۸۸	۷/۲۲	۴/۶۹	۳/۱۲	۲/۴۷
انحراف معیار	۲/۵۷	۲/۹۷	۲/۶۷	۲/۹۲	۳/۰۲	۲/۶۲	۲/۷۰	۳/۰۲	۷/۹۵	۵/۰۵	۴/۱۴

جدول ۲. خلاصه اطلاعات مربوط به متغیر اختلالات رفتاری در میان دانش‌آموزان

متغیر	اختلالات رفتاری			
میانگین	پرخاشگری بیش‌فعالی	اضطراب و افسردگی	ناسازگاری اجتماعی	رفتارهای ضداجتماعی
	۰/۲۶	۰/۷۸	۰/۵۰	۰/۰۲
انحراف معیار	۰/۴۸	۰/۹	۰/۶۷	۰/۱۴

جدول ۳. میزان همبستگی بین جو عاطفی خانواده با قلدری

متغیر	شاخص‌ها		قلدری		نزاع		قربانی	
	کلّی قلدری							
	Sig	R	Sig	R	Sig	R	Sig	R
محبت	۰/۰۰۱	-۰/۵۳ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۵۵ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۵ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۵۰ ^{***}
نوازش	۰/۰۰۱	-۰/۳۴ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۳۳ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۳۳ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۲۶ ^{***}
تأیید	۰/۰۰۱	-۰/۴۶ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۶ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۳ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۰ ^{***}
تجربه مشترک	۰/۰۰۱	-۰/۴۳ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۲ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۰ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۳۹ ^{***}
هدیه	۰/۰۰۱	-۰/۳۸ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۲ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۳۵ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۲۹ ^{***}
تشویق	۰/۰۰۱	-۰/۳۹ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۳۵ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۲۴ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۲۵ ^{***}
اعتماد	۰/۰۰۱	-۰/۴۷ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۵ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۱ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۹ ^{***}
امنیت	۰/۰۰۱	-۰/۳۸ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۴ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۹ ^{***}	۰/۰۰۱	-۰/۴۶ ^{***}

** در سطح ۰/۰۱ معنادار است * در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

جدول ۴. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی قلدری بر اساس جو عاطفی خانواده

متغیر	B	S.D	Beta	R	R ²	R ² chang	T	F	Sig
محبت	-۳/۴۲	۰/۵۴۴	-۰/۵۳۵	۰/۵۳۵	۰/۲۸۷	۰/۲۸۷	-۶/۲۷	۳۹/۳۹	۰/۰۰۱

متغیر ملاک: قلدری

جدول ۵. میزان همبستگی بین جو عاطفی خانواده با اختلالات رفتاری

متغیر	همبستگی مؤلفه‌ها							
	پرخاشگری و بیش‌فعالی		اضطراب و افسردگی		ناسازگاری اجتماعی		رفتارهای ضداجتماعی	
	Sig	R	Sig	R	Sig	R	Sig	R
محبت	۰/۰۵۹	-۰/۱۸۳	۰/۰۶۹	-۰/۱۸۳	۰/۰۲۰	-۰/۲۳۳ ^{***}	۰/۰۲۰	-۰/۲۲۲ ^{***}
نوازش	۰/۴۸۳	-۰/۱۶۷	۰/۰۹۸	-۰/۱۶۷	۰/۰۵۰	-۰/۱۹۷ [*]	۰/۰۳۰	-۰/۲۲۵ ^{**}
تأیید	۰/۰۸۸	-۰/۳۶۷ ^{***}	۰/۰۰۷	-۰/۳۶۷ ^{***}	۰/۰۳۹	-۰/۲۰۷ ^{**}	۰/۰۷۸	-۰/۲۳۳ ^{***}
تجربه مشترک	۰/۱۰۴	-۰/۳۰۸ ^{***}	۰/۰۰۲	-۰/۳۰۸ ^{***}	۰/۰۲۴	-۰/۲۲۵ ^{**}	۰/۰۵۱	-۰/۲۹۴ ^{***}
هدیه	۰/۰۹۵	-۰/۲۲۵ ^{**}	۰/۰۲۴	-۰/۲۲۵ ^{**}	۰/۰۳۳	-۰/۲۱۳ ^{**}	۰/۰۴۱	-۰/۱۸۲
تشویق	۰/۰۹۱	-۰/۲۲۸ ^{**}	۰/۰۱۳	-۰/۲۲۸ ^{**}	۰/۱۳۴	-۰/۱۵۱	۰/۰۱۱	-۰/۰۹۱
اعتماد	۰/۰۳۹	-۰/۲۴۱ ^{**}	۰/۰۱۶	-۰/۲۴۱ ^{**}	۰/۰۶۱	-۰/۱۸۸	۰/۰۰۶	-۰/۱۶۱
امنیت	۰/۰۰۹	-۰/۲۷۸ ^{***}	۰/۰۰۵	-۰/۲۷۸ ^{***}	۰/۰۸۴	-۰/۱۷۴	۰/۰۱۰	-۰/۱۲۲

** در سطح ۰/۰۱ معنادار است * در سطح ۰/۰۵ معنادار است

جدول ۶. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی ناسازگاری اجتماعی بر اساس ابعاد جو عاطفی خانواده

متغیر	B	S.D	Beta	R	R ²	R ² chang	T	F	Sig
محبت	-۰/۰۶۱	۰/۰۲۶	-۰/۲۳۳	۰/۲۳۳	۰/۰۵۴	۰/۰۵۴	-۲/۳۷	۵/۶۲	۰/۰۲۰
متغیر ملاک: ناسازگاری اجتماعی									
تجربه های مشترک	-۰/۰۴۸	۰/۰۱۶	-۰/۲۹۲	۰/۲۹۲	۰/۰۸۵	۰/۰۸۵	-۳/۰۲	۹/۱۲	۰/۰۰۳
متغیر ملاک: اختلال کمبود توجه									
تجربهای مشترک	-۰/۰۹۵	۰/۰۳۰	-۰/۳۰۸	۰/۳۰۸	۰/۰۹۵	۰/۰۹۵	-۳/۲۱	۱۰/۳	۰/۰۰۲
متغیر ملاک: اضطراب و افسردگی									
تجربه های مشترک	-۰/۰۵۲	۰/۰۲۳	-۰/۲۲۵	۰/۲۲۵	۰/۰۵۱	۰/۰۵۱	-۲/۲۹	۵/۲۴	۰/۰۲۴
متغیر ملاک: ناسازگاری اجتماعی									
امنیت	-۰/۰۴۲	۰/۰۱۶	-۰/۲۶۰	۰/۲۶۰	۰/۰۶۸	۰/۰۶۸	-۲/۶۶	۷/۱۲	۰/۰۰۹
متغیر ملاک: پرخاشگری و بیش‌فعالی									

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه جو عاطفی خانواده با قلدری در دانش آموزان پسر اجرا گردید. پس از جمع آوری داده‌ها تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش همبستگی و تحلیل رگرسیون انجام گردید. نتایج نشان داد که بین جو عاطفی خانواده با قلدری در دانش آموزان پسر، همبستگی منفی وجود دارد که از نظر آماری معنادار است؛ بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش جو عاطفی خانواده قلدری در دانش آموزان کاهش می‌یابد. در شکل‌گیری رفتار و دیدگاه‌های اجتماعی کودک، جنبه‌های عاطفی روابط والدین و فرزندان نقش مهمی دارد، در خانواده‌هایی که والدین رفتارهای محبت‌آمیز، معمولاً کودکان نیز با رفتارهای اخلاقی مثبت و احترام به همدیگر و انگیزه پیشرفت رشد می‌یابند. تأثیر و نفوذ محیط و روابط عاطفی خانواده بر ابعاد مختلف رشد اجتماعی کودک بی‌شمار است. خویش پنداری و احساس ارزشمندی در حال شکل‌گیری کودکان به شدت از نگرش‌های افراد خانواده به‌ویژه پدر و مادر نسبت به او تأثیر می‌پذیرد. همچنین توانایی برقراری روابط صمیمانه و پذیرش اجتماعی کودک از سوی همسالان از محیط خانوادگی او نشأت می‌گیرد. اگر والدین صادقانه به کودک محبت کنند و به او اعتماد داشته باشند او نیز دوست داشتن دیگران و مورد علاقه دیگران را یاد می‌گیرد (محبی نورالدین وند و همکاران، ۱۳۹۰).

نتایج نشان داد که بین جو عاطفی خانواده با قلدری دانش آموزان پسر دوره متوسطه شهر زاهدان رابطه منفی معنادار وجود دارد و در سطح ۰/۰۱ منفی و معنادار می‌باشد و همچنین نتایج حاصل از رگرسیون با ضریب تعیین (۲۸/۷) نشان داد که مؤلفه محبت از متغیر جو عاطفی خانواده توانسته درصدی از واریانس قلدری را پیش‌بینی کند. ۲۸/۷ درصد از واریانس متغیر قلدری دانش آموزان مربوط به مؤلفه‌ی محبت از متغیر جو عاطفی خانواده است. جدول ۵ نشان می‌دهد که بین ابعاد مختلف جو عاطفی خانواده و زیرمقیاس‌های اختلالات رفتاری به ترتیب بعد محبت ($r=0/233, p<0/05$)، با بعد ناسازگاری اجتماعی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بعد محبت با بعد اختلال کمبود توجه ($r=-0/222, p<0/05$) نیز رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. بعد نوازش با ناسازگاری اجتماعی نیز ($r=0/197, p<0/05$)، رابطه منفی معنی‌داری هست. بعد نوازش با اختلال کمبود توجه $-0/225$ ، $r=0/001, p<0/001$ رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بعد تأیید و بعد اضطراب و افسردگی ($r=-0/267, p<0/01$)، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بعد تأیید و بعد ناسازگاری اجتماعی ($r=-0/207, p<0/05$)، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بعد تأیید و بعد اختلال کمبود توجه ($r=-0/234, p<0/05$)، نیز رابطه منفی و معنی‌دار است. بعد تجربه مشترک و بعد اضطراب و افسردگی ($r=-0/308, p<0/01$)، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بعد تجربه‌های مشترک و بعد ناسازگاری اجتماعی نیز ($r=-0/225, p<0/05$)، رابطه منفی و معنی‌دار است. بعد تجربه‌های مشترک و بعد اختلال کمبود توجه ($r=-0/292, p<0/01$)، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بعد هدیه و بعد اضطراب و افسردگی ($r=-0/225, p<0/05$)، رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بعد هدیه و بعد ناسازگاری اجتماعی ($r=-0/213, p<0/05$)، رابطه منفی و معنادار است. بعد تشویق و اضطراب افسردگی ($r=-0/248, p<0/05$) دارای رابطه منفی و معنادار است. بعد اعتماد و بعد پرخاشگری بیش‌فعالی ($r=-0/207, p<0/05, r=0/05$) دارای رابطه منفی و معنادار است. بعد اعتماد و اضطراب افسردگی ($r=-0/241, p=0/05$) دارای رابطه منفی و معنی‌دار است و نیز بعد امنیت و پرخاشگری بیش‌فعالی ($r=-0/260, p=0/01$) دارای رابطه منفی و معنی‌دار است و بین بعد

امنیت و اضطراب افسردگی ($r = -0.278, p < 0.01$) نیز رابطه و معنی دار وجود دارد. نتایج جدول ۶، نشان داد که برای پیش‌بینی ناسازگاری اجتماعی بر اساس نمرات ابعاد جو عاطفی خانواده (محبت، نوازش، تائید و تجربه‌های مشترک)، از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید. در گام اول بعد محبت از ابعاد جو عاطفی خانواده وارد معادله رگرسیون گردید و توانست به میزان ۵/۴ درصد واریانس را برای نمرات ناسازگاری اجتماعی پیش‌بینی کند. سایر ابعاد چون شرایط ورود به معادله را نداشتند از معادله حذف شدند؛ بنابراین مؤلفه محبت ($Beta = -0.233, P < 0.020$) دارای رابطه منفی و معنی‌داری با ناسازگاری اجتماعی می‌باشد و پیش‌بینی کننده‌ی منفی برای آن متغیر محسوب می‌شود. همچنین نتایج نشان داد که برای پیش‌بینی اختلال کمبود توجه بر اساس نمرات ابعاد جو عاطفی خانواده (محبت، نوازش، تائید و تجربه‌های مشترک)، از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید. در گام اول بعد تجربه‌های مشترک از ابعاد جو عاطفی خانواده وارد معادله رگرسیون گردید و توانست به میزان ۸/۵ درصد واریانس را برای نمرات اختلال کمبود توجه پیش‌بینی کند. سایر ابعاد چون شرایط ورود به معادله را نداشتند از معادله حذف شدند؛ بنابراین بعد تجربه‌های مشترک ($Beta = -0.292, P < 0.003$) دارای رابطه منفی و معنی‌داری با اختلال کمبود توجه می‌باشد و پیش‌بینی کننده‌ی منفی برای آن متغیر محسوب می‌شود و نیز برای پیش‌بینی اضطراب و افسردگی بر اساس نمرات ابعاد جو عاطفی خانواده (تائید، تجربه‌های مشترک، هدیه، تشویق، اعتماد و امنیت)، از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید. در گام اول بعد تجربه‌های مشترک از ابعاد جو عاطفی خانواده وارد معادله رگرسیون گردید و توانست به میزان ۹/۵ درصد واریانس را برای نمرات اضطراب و افسردگی پیش‌بینی کند. سایر ابعاد چون شرایط ورود به معادله را نداشتند از معادله حذف شدند؛ بنابراین بعد تجربه‌های مشترک ($Beta = -0.308, P < 0.002$) دارای رابطه منفی و معنی‌داری با اضطراب و افسردگی می‌باشد و پیش‌بینی کننده‌ی منفی برای آن متغیر محسوب می‌شود. نتایج جدول نیز نشان داد برای پیش‌بینی ناسازگاری اجتماعی بر اساس نمرات ابعاد جو عاطفی خانواده (تائید، تجربه‌های مشترک، هدیه و تشویق)، از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید. در گام اول بعد تجربه‌های مشترک از ابعاد جو عاطفی خانواده وارد معادله رگرسیون گردید و توانست به میزان ۵/۱ درصد واریانس را برای نمرات ناسازگاری اجتماعی پیش‌بینی کند. سایر ابعاد چون شرایط ورود به معادله را نداشتند از معادله حذف شدند؛ بنابراین بعد تجربه‌های مشترک ($Beta = -0.225, P < 0.002$) دارای رابطه منفی و معنی‌داری با ناسازگاری اجتماعی می‌باشد و پیش‌بینی کننده‌ی منفی برای آن متغیر محسوب می‌شود. برای پیش‌بینی پرخاشگری و بیش‌فعالی بر اساس نمرات ابعاد جو عاطفی خانواده (اعتماد و امنیت)، از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید. در گام اول بعد امنیت از ابعاد جو عاطفی خانواده وارد معادله رگرسیون گردید و توانست به میزان ۶/۸ درصد واریانس را برای نمرات پرخاشگری و بیش‌فعالی پیش‌بینی کند. سایر ابعاد چون شرایط ورود به معادله را نداشتند از معادله حذف شدند؛ بنابراین بعد امنیت ($Beta = -0.225, P < 0.002$) دارای رابطه منفی و معنی‌داری با پرخاشگری و بیش‌فعالی می‌باشد و پیش‌بینی کننده‌ی منفی برای آن متغیر محسوب می‌شود و یافته‌های این پژوهش با بخشی از یافته‌های خزاعی و خزاعی (۱۳۸۴)، سینکی و دولتشاهی (۱۳۹۸)، میرزایی و نریمانی (۱۳۹۹)، پرینزی وانگناو هلینکس (۲۰۰۵)، کرونیس و همکاران (۲۰۰۳)، ملک نیا و ابوالمعالی و هاشمیان (۱۳۹۹)، نوری و ابوالقاسمی (۱۳۹۵)، اشکیسو (۲۰۱۴)، وک و اصلان (۲۰۱۰)، پاپانیکیولانو و چاتزیکسما و کلتو (۲۰۱۱)، ولازان و پینتیا (۲۰۲۱)، چارالامپوس و همکاران

(۲۰۱۸) همسو و هم جهت می باشد؛ چرا که آنان در پژوهش خویش رابطه معنی دار جو عاطفی خانواده با قلدری و اختلالات رفتاری دانش آموزان را به اثبات رسانده همبستگی قلدری و ارتباط آن با اختلالات روانی در نوجوانان حاکی از این است که عوامل متعددی از جمله گروه سنی، جنسیت و ناهماهنگی خانواده و حضور در مدارس خصوصی در مقابل مدارس دولتی رابطه بین رفتار قلدری و اختلالات روان پریشی را تعدیل می کند.

منابع

- اج حسینی، ص. (۱۳۹۱). مقایسه اختلالات رفتاری و خودپنداره دانش آموزان پسر ابتدایی خانواده تک‌والد و عادی (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه رازی، کرمانشاه.
- خزاعی، ط.، خزاعی، م.، و خزاعی، م. (۱۳۸۴). شیوع مشکلات رفتاری در کودکان شهر بیرجند. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ۱۲(۱-۲)، ۱-۱۲.
- ستیر، و. (۱۳۸۸). آدم‌سازی در روان‌شناسی خانواده (ب. بیرشک، مترجم؛ چاپ هفتم). تهران: انتشارات رشد. (اثر اصلی منتشر شده در ۱۹۷۰)
- میرزایی، ر.، و نریمانی، م. (۱۳۹۹). رابطه ویژگی‌های شخصیتی والدین با نوع اختلال رفتاری کودکان. در اولین همایش ملی روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان.
- ملک‌نیا، آ.، هاشمیان، ک.، و ابوالمعالی، خ. (۱۳۹۹). تبیین روابط ساختاری بین کیفیت روابط والد-فرزند و جو عاطفی مدرسه با قلدری در مدرسه: نقش میانجی خودپنداره. فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۴(۵)، ۵۷-۷۸.
- محبی نورالدین‌وند، م.ح.، مشتاقی، س.، و شهبازی، م. (۱۳۹۰). رابطه بین جو عاطفی خانواده با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه چهارم و پنجم ابتدایی شهرستان مسجدسلیمان. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۲(۳)، ۹-۸۴.
- نوری، ا.، و ابوالقاسمی، ش. (۱۳۹۵). رابطه بین جو خانوادگی با زورگویی در دانش آموزان پسر. پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (ISC).
- یونسی سینکی، م.، و دولتشاهی، ب. (۱۳۹۸). پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان پر مبنای سبک‌های والدگری، ابرازگری هیجانی، کنترل هیجان و دوسوگرایی در ابراز هیجان مادران. نشریه روان‌شناسی کاربردی، ۴۹، ۱-۲۰.
- Charalampous, K., Demetriou, C., Tricha, L., Ioannou, M., Georgiou, S., Nikiforou, M., & Stavrinides, P. (2018). The effect of parental style on bullying and cyberbullying behaviors and the mediating role of peer attachment relationships: A longitudinal study. [Journal information not provided].
- Chronis, A. M., Lahey, B. B., Pelham, W. E., Kipp, H. L. M., Baumann, D. L., & Lee, S. S. (2003). Psychopathology and substance abuse in parents of young children with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(12), 1424-1432.
- Crapanzano, A. M. (2010). *Understanding bullying participant roles: Stability across school years and personality and behavioral correlates* (Doctoral dissertation, University of New Orleans).
- Eskisu, M. (2014). The relationship between bullying, family functions and perceived social support among high school students. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 159, 492-496.
- Finn, K. O. K. (2008). *An evaluation of the Olweus Bullying Prevention Program*. ProQuest.
- Klomek, A. B., Marrocco, F., Kleinman, M., Schonfeld, I. S., & Gould, M. S. (2007). Bullying, depression, and suicidality in adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 46(1), 40-49.
- Kubiszewski, V., Fontaine, R., Potard, C., & Gimenes, G. (2014). Bullying, sleep/wake patterns and subjective sleep disorders: Findings from a cross-sectional survey. *Chronobiology International*, 31(4), 542-553.
- Leenaars, L., & Lester, D. (2011). Indirect aggression and victimization are positively associated in emerging adulthood: The psychological functioning of indirect aggressors and victims. *Journal of College Student Development*, 52(1), 62-76.

- Prinzie, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2005). Parent and child personality traits and children's externalizing problem behavior from age 4 to 9 years: A cohort-sequential latent growth curve analysis. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51(3), 335–366.
- Papanikolaou, M., Chatzikosma, T., & Kleio, K. (2011). Bullying at school: The role of family. *International Conference on Education and Educational Psychology*, Technological Educational Institute of Crete, Heraklion, Greece.
- Sampson, R. (2003). *Bullying in schools*. Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series (No. 12), 9–12.
- Shujja, S., & Atta, M. (2011). Translation and validation of the Illinois Bullying Scale for Pakistani children and adolescents. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 79–82.
- Vlăzan, A., & Pinteau, S. (2021). The relationship between parenting styles, perceived social support and bullying: A cross-sectional retrospective study upon a sample of Romanian students. *Journal of School and University Medicine*, 8(1), 1–12. (January–March 2021)
- Volk, A., Schiralli, K., Xia, X., Zhao, J., & Dane, A. (2018). Adolescent bullying and personality: A cross-cultural approach. [Journal information not provided].